

Petar Zoranić, *Planine* (1569-2019)

Zadar, 30-31. kolovoza 2019.

SAŽECI

Ena Begović-Sokolija
Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu
ena.begovic@ff.unsa.ba

Zoranićeve *Planine*, Hektorovićevo *Ribanje* i Matvejevićev *Brevijar*: Mediteran u svjetlu kulturne geografije

Sva tri u naslovu navedena djela izmiču uobičajenoj klasifikaciji. Osim žanrovskih odrednica ponuđenih u dosadašnjoj književnoj historiografiji, možda bi se svako od njih moglo označiti arapskim terminom za književni rod *rihla*, što označava i *put* i *putopis* istovremeno, a u sebe uključuje sve vrste opisa i predodžbi povezanih s putovima, imajući na umu i razliku između unutrašnjega i vanjskoga putovanja. Premda je na dijakronijskoj ravni riječ o književnoumjetničkim ostvarenjima međusobno udaljenim četiri i pol stoljeća – između *Planina* (1536), *Ribanja i ribarskoga prigovaranja* (1556) i *Mediteranskoga brevijara* (1987) – na sinkronijskoj ravni *Brevijar* je univerzalno i sjevremeno ostvarenje, koje može poslužiti kao kulturološki vodič kroz djela koja tematiziraju južnjački prostor, a naročito je bremenita njegova poveznica s djelima dvojice renesansnih pisaca. U izlaganju će se pokušati argumentirati teza kako se *Brevijarom* može poslužiti kao svojevrsnim glosarom *Planina* i *Ribanja*. Potom će se istražiti kako su od šesnaestostoljetne do dvadesetostoljetne perspektive transformirani ključni pojmovi kulturne geografije, poput reprezentacije, geopolitike, identiteta, baštine, kartiranja, putovanja, prostora, mjesta, krajolika, odnosa prirode i kulture, te kako se oni mogu kritički prečitavati. Cilj je izlaganja pokušati pokazati na koji način politička geografija uspostavlja granice, koje pak kulturna geografija nastoji nadići. Na Mediteranu se to možda ponajbolje vidi, jer je granica na moru nestalna, neuhvatljiva, fluidna. Posluživši se naslovom Lakoffove i Johnsonove studije, moglo bi se reći da je Mediteran već stoljećima »metafora koja život znači«.

Iva Beljan Kovačić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru
iva.beljan12@gmail.com

Zoranićeve *Planine* između mitskog i racionalnog kulturnog svjetonazora

Rad se temelji na modelu stupnjeva kulturne evolucije Jeana Gebsera i Kena Wilbera, u kojem svaki od pet kulturnih svjetonazora – arhaični, magijski, mitski, racionalni i egzistencijalni – podrazumijeva drukčiji sustav vrijednosti koji dijeli određeni kolektiv, a time i drukčija shvaćanja umjetnosti. Polazi se od pretpostavke da su Zoranićeve *Planine* na prijelazu između mitskog i racionalnog svjetonazora. Pozornost se zato najprije usmjerava na analizu elementa racionalnog stupnja: autorske samosvijesti, svjesnosti prostora i perspektive, korištenja renesansnih književnih konvencija. Potom se analiziraju elementi mitskog stupnja: stavljanje umjetnosti u službu kolektivnih zadaća, podređivanje individualnosti potrebama zajednice,

alegorizacija pripovjednog prostora. Rad tako prati određenu napetost između intimnih i kolektivnih preokupacija te između potrebe za autonomijom i za utilitarnosti književnosti, kao i nastojanje da se ova dva svjetonazora integriraju.

Morana Čale
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
mcale@ffzg.hr

***Planine i Hypnerotomachia Poliphili* Francesca Colonne**

Zbog iznimnoga verbalno-vizualnog ustroja, bogatih razrada imaginarnih arhitektonskih, likovnih i arheoloških motiva te neobičnoga izričaja punoga samosvojnih kovanica koji, u takozvanome apulejanskom stilu, talijanski jezik arhaizira kontaminirajući ga latinskim i grčkim, roman *Hypnerotomachia Poliphili* («Polifilova borba s ljubavlju u snu», 1499) dugo se pripisivao Leonu Battisti Albertiju, a u novije se doba njegovim autorom smatra mletački dominikanac Francesco Colonna. Po temi putovanja potaknuta nesretnom ljubavlju, mnoštvu eruditskih referencija i načinu na koji klasične uzore prepleće s upadljivim reminiscencijama na Dantea, Petrarca i Boccaccia, *Hypnerotomachia* je prethodnica Caviceova ljubavnog romana *Il Peregrino* (1508), svojega izravnog oponašatelja, i Sannazarove *Arcadije*, potvrđenoga predmeta Zoranićeva ranog pjesničkog oponašanja. Colonnino je djelo postiglo znatan i dugotrajan europski odjek u likovnim umjetnostima i književnosti; najočitiji, premda ne i jedini razlog koji navodi na pomisao da bi se moglo uvrstiti i u opsežno gradivo Zoranićeva prozimetra svakako je hibridna sprega srednjovjekovne alegoričnosti mistično-spoznajnog putovanja, novoplatonističkih elemenata i renesansne citatne mozaičnosti.

Gordana Čupković
Odjel za kroatistiku Sveučilišta u Zadru
gcupkov@unizd.hr

Tragom opojmljivanja uma u *Planinama*

U ovom izlaganju razmatra se konceptualni sadržaj pojmova iz domene mišljenja: (ne)svijest, pamet, (raz)um, misao, na primjerima njihovih izraza i izraznih konteksta u *Planinama* u usporedbi s izrazima u Vetranovićevu *Pelegrinu* i u Barakovićevoj *Vili Slovinki*. Frazeološki izrazi i kolokacije utemeljeni su na konvencionalnom i univerzalnom opojmljivanju apstraktnoga uma kao prostornoga spremnika i kao materijalnoga objekta. Inačice u konceptualnom sadržaju, koji je tipično omeđen kulturnim okvirima, ovise i o autorovoj intenciji i književnojezičnoj koncepciji, a u pojedinim primjerima mogu biti obilježene i dijakronijski ili arealno.

Davor Dukić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
ddukic@ffzg.hr

Tematski svjetovi Arkadije i *Planina*

Nesporna je postavka da među mnogostrukim utjecajima na Zoranićeve *Planine* središnje mjesto pripada Sannazarovoj *Arkadiji*. Utjecaj djela talijanskog pisca na prvi i jedini hrvatski pastirski roman relativno je dobro proučen, osobito kad je riječ o izravnim sadržajnim preuzimanjima i podudarnim poetičkim postupcima. Ovaj će prilog dosadašnja komparativna istraživanja nastojati dopuniti na nešto dubljoj, apstraktnijoj razini književne semantike. Naime, i premda se pojam »Arkadije« obično određuje atributima »sklada«, »spokoja« i »jednostavnosti«, taj je fikcionalni prostor semantički složen i ne posve oslobođen proturječnosti i konflikta. *Arkadiju* i *Planine* povezuje prožetost ontološki različitih svjetova – mitološkog, eshatološkog/svetog, fikcionalnog/pastirskog i realnog. U njihovim funkcijama i sadržajima uočavaju se i sličnosti i razlike između dvaju djela, i upravo su one temeljni predmet ovog istraživanja, koje se nužno mora osvrnuti i na logiku tematskih svjetova kako antičke bukoličke književnosti tako i drugih renesansnih »Arkadija«.

Gordana Galić Kakkonen i Nikica Mihaljević
Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu
ggalic@ffst.hr; nikica@ffst.hr

***Planine* Petra Zoranića u svjetlu ekokritike**

Posljednjih je godina učinjen vidljiv pomak prema proučavanju ranijih razdoblja u književnosti u svjetlu ekokritike pa sve više znanstvenika u tom kontekstu promatra i tekstove, primjerice, 16. i 17. stoljeća. U posveti kanoniku Mateju Matijeviću Zoranić ističe da se odlučio na pisanje *Planina* kako bi proslavio ljepote svog rodnog kraja pa ispisuje stranice jedinstvenog djela u hrvatskoj književnosti. Idilični prizori u *Planinama* povezani su s pozitivnim doživljajem života u prirodi, a u ovom radu promatrat ćemo kakva je dinamika odnosa između *stvar(nost)i po sebi* koja udomljuje pripadajuće joj pojave i predmete iz naše okoline i percepcije tih pojava, odnosno njihove reprezentacije u okviru zadanog tekstualnog okvira (R. Watson). U *Planinama* se žudnja za povratkom prirodi kao izvoru spoznaje i stjecanja znanja, ali i utjehe, iščitava kroz odnos između stvarnih mjesta obilježenih pomoću naziva, etimoloških tumačenja, odnosno jezika i imaginarnih konotacija. Autorov interes za stvari i pojave u okviru prostora kojim se kreće rezultira zanimljivim tipom ranonovovjekovnog diskursa vrlo podatnog za ekokritički analitički pristup.

Dolores Grmača i Borna Treska
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
dgrmaca@ffzg.hr; btreska@m.ffzg.hr

Intertekstualne veze: *Secretum* Francesca Petrarke i *Planine* Petra Zoranića

Književna je historiografija u Zoranićevim *Planinama* već odavno prepoznala gustu intertekstualnu mrežu raznovrsnih utjecaja na narativnoj i semantičkoj razini teksta. Neke od temeljnih niti u toj mreži vode prema opusu Francesca Petrarke, posebice prema njegovu *Kanonijeru* i *Trijumfima*. U ovom izlaganju pozornost će se posvetiti jednako važnim, a dosad nedovoljno istraženim, intertekstualnim vezama koje se mogu uspostaviti između Petrarkina latinskog dnevnika *Secretum meum* i koncepcije izlječujućeg putovanja u Zoranićevim *Planinama*. Posebice će se promotriti sljedeće poveznice: sukob tjelesnog i duhovnog principa, introspektivnost i samosažaljenje »fikcionalnog autorskog subjekta«, traženje lijeka ljubavnoj boli putovanjem, trvenje s problemom trajanja u prolaznom vremenu i žudnja za slavom,

accidia i volja o kojoj – u moralnom smislu – ovisi sreća ili nesreća čovjekova, metafora elizejskih polja i sl.

Amir Kapetanović
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb
akapetan@ihjj.hr

Uokviravanje i raslojavanje Zoranićeva jezika

U ovom će se prinosu Zoranićev jezik staviti u kontekst prostorni (uže determiniranje čakavske podloge Zoranićeva jezika i detektiranje jezičnih specifičnosti u odnosu na druge hrvatske renesansne pisce) i vremenski (značajke onodobne čakavštine u Zoranićevoj književnojezičnoj uporabi i u njoj natruhe jezika predaka). U dobivenim okvirima ukazivat će se interpretacijom primjera na različite jezičnostilske/sociokulturne slojeve i njihove raspone u Zoranićevu proznom i versificiranom diskurzu.

Miranda Levanat-Peričić
Odjel za kroatistiku Sveučilišta u Zadru
mlevanat@unizd.hr

Katalozi nadnaravnih bića u Zoranića, Barakovića i Vetranovića: čudovišno (*monstruosus*) između čudotvornog (*miraculosus*) i čudesnog (*mirabilis*)

Pojavljivanje drukčijih ili nadnaravnih bića u starijoj književnosti tumačilo se na različite načine: kao dio karnevalske kulture pretkršćanskih korijena u koje se naknadno ugrađivalo »subverzivne smislove« (Fališevac, 2006) ili kao »kršćansko preuzimanje« iz područja srednjovjekovno čudesnog kojemu se dodaje moralna funkcija (Grmača, 2015), a groteskna se nakaznost promatrala i u kontekstu renesansne filozofske antropologije koja *divinitas*, *humanitas* i *feritas* ističe kao tri razine postojanja (Rafolt, 2009). Cilj je ovoga rada propitati funkciju čudovišnosti u *Pelegrinu*, *Planinama* i *Vili Slovinki*, uključujući pojavu kataloga čudovišta u kontekstu Le Goffove tipologije »zapadnjačkog nadnaravnog«, koje se od srednjovjekovlja razvija u područjima koje je on označio kao *mirabilis* (»naše čudesno s njegovim pretkršćanskim korijenima«), *magicus* (»sotonsko nadnaravno«) i *miraculosus* (»kršćansko nadnaravno«, tj. »čudotvorno«). Pritisak koji dolazi iz područja *miraculosus* (»čudotvorno«) prema području *mirabilis* (»čudesno«) Le Goff prati kao oblik ideološkog pritiska koji dolazi iz sfere Crkve koja potiskuje veliki dio »čudesnog« prema praznovjerju kako bi se »čudotvorno« oslobodilo »čudesnoga«. U tom smislu, kada govorimo o preuzimanju slika iz područja »čudesnog« i njihova premještanja u alegorijski kontekst i pelegrinacijsku temu u djelima Vetranovića, Zoranića, Barakovića, nameće se pitanje može li se uopće govoriti o obilježjima »čudesnog« ili tek o transformaciji teme u kršćanski kontekst, tj. o onome što Le Goff vidi kao oblik regulacije čudesnog.

Ivan Lupić
Stanford University
ilupic@stanford.edu

Zoran među izvorima

Naslovnica prvog izdanja *Planina* Petra Zoranića ističe da one »u sebi« sadrže pastirske pjesme, pripovijesti, prijetvore junaka i djevojaka te mnoge druge stvari. Međutim, Zoranićeve *Planine* u svom prvom izdanju sadrže i stvari »izvan sebe«: transtekstualne elemente iz kojih saznajemo, na primjer, koliko je piscu bilo godina, koja je djela napisao prije nego što je počeo pisati *Planine*, što bi sve bilo vrijedno da se primijeti pri čitanju djela ili na koji bi se način pojedina mjesta trebala čitati (imperativ *nota* i opaska *prilicha* među najčešćim su bilješkama na marginama *Planina*). *Planine* su »izvan sebe« i kad nam na mnogim mjestima govore odakle izvire neki njihovi dijelovi, odnosno kamo bismo trebali u svom čitanju plivati kako bismo djelo što bolje razumjeli. Zoranić je tako Zoranov prvi tumač i prvi čitatelj, a svojim intervencijama on i bistri i muti čitateljske vode. Usredotočujući se na nekoliko primjera upotrebe Petrarkina pjesništva, ovo će izlaganje razmotriti kako nam marginalne obavijesti Zoranićeva prvotiska i pomažu i odmažu u čitanju *Planina*.

Tonko Maroević
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
ured@ipu.hr

Pritvori, prilike, koprine i himbe u svrhu istine

Nekoliko u naslovu navedenih osnovnih pojmova iz Zoranićevih *Planina* upućuje nas na raznovrsne strategije piščeva tretiranja razina zbilje. Njegov je govor gotovo redovito neizravan, najčešće simboličan, zatim alegorijski i anagogijski, a služi se i svojevrsnim maskama, *personama*, podijeljenim ulogama, drugim glasovima. S obzirom na kompozitni, citatni i palimpsestni karakter djela, sa znatnim ulogom primanja–posredovanja klasičnih inojezičnih tekstova, mogli bismo čak zaključiti kako »pritvor« (pretvorba, preobrazba) označuje i temeljni Zoranićev autorski postupak, prevodilačko-adaptatorsko amalgamiranje latinske i talijanske građe u hrvatski jezik.

Josip Miletić
Odjel za kroatistiku Sveučilišta u Zadru
jmiletic@unizd.hr

Metodički pristup Zoranićevu romanu *Planine* prilagođen učenicima srednjih strukovnih škola

U radu se izlaže metodički pristup romanu *Planine* Petra Zoranića u sklopu projektne nastave za učenike srednjih strukovnih škola. Korelacijsko-integracijski način projektne nastave uspostavljen je dovođenjem u vezu pojedinih segmenata romana *Planine* s gradivom drugih nastavnih predmeta, ponajprije povijesti i geografije. Niz je nastavnih sadržaja općih nastavnih predmeta za učenike srednjih strukovnih škola koje se projektnom obradom Zoranićeva romana mogu dovesti u vezu s nastavom Hrvatskoga jezika: Uzroci i žarišta renesanse i humanizma, Istaknuti humanisti, Humanizam i renesansa u kulturi i književnosti Hrvata, Odnosi i dodiri sa svijetom, Hrvatska u doba najveće turske opasnosti, Turizam i njegovi učinci, Struktura stanovništva, Migracije stanovništva u Hrvatskoj, povijesni osvrt i suvremeni trendovi selo–grad, Ruralna naselja i urbani sustavi itd.

Divna Mrdeža Antonina
Odjel za kroatistiku Sveučilišta u Zadru
divna.antonina@gmail.com

Minijaturni »kanconijer« u Zoranićevim *Planinama* u usporedbi s eklogama u Sannazarovoj *Arkadiji* i srodnom lirikom dalmatinskih autora

Po uzoru na Sannazarovu *Arkadiju* u Zoranićevim su *Planinama* stihovane dionice umetnute u proznu naraciju o putovanju – bijegu od ljubavne boli *viator*-a i naratora pastira Zorana. Prvih nekoliko pjesama najvećim su dijelom ljubavni iskazi pastira podudarni s petrarkizmom, čija deklarativno izvedbena narav u sklopu dijegetičke razine djela ne dokida mogućnost njihova čitanja kao »samostojećih« cjelina. U drugom dijelu *Planina* pjesme postaju diskurzivno raznovrsnije, povezane su uz narativne dionice i aktivnosti likova, a s ekloškim se nadmetanjima, podoknicama i žalopojkama paralelno pojavljuju i pjesme koje tematski propituju ljubav kao emociju i ljubavno pjesništvo kao preokupaciju. Naposljedku se stihovane dionice zatvaraju religioznim temama i epitařima. Funkcionalnost na dijegetičkoj razini čini ih usporedivima s eklogama u *Arkadiji*. No, pjesme i međusobno tvore konceptualnu cjelinu, a narativni okvir, likovi i »medij« u kojem se pojavljuju kao »komunikacijske instance« ne ometaju njihovo kompariranje sa suvremenom im lirikom dalmatinskih autora. Budući da je Zoranić autor koji rano uvodi petrarkizam u dalmatinsko pjesništvo, vjerojatno i prije upoznavanja s Bembovim posredovanjem, i prvi u njega prenosi Sannazarov pastoralni senzibilitet te rabi metričku šarolikost uz pjesme s dominantnim dvanaesteračkim kupletom, bilo bi književno-povijesno zanimljivo vidjeti kako se njegovo pjesništvo odnosi prema, primjerice, približno istovremeno nastalom Paskalićevu talijanskom kanconijeru i Lucićevim pjesmama. Malobrojnost pjesama u *Planinama* ne bi smjela biti prepreka njihovu izdvojenju razmatranju jer, primjerice, Lucićev mini kanconijer na hrvatskom jeziku brojem ne nadmašuje pjesme u *Planinama*.

Divna Mrdeža Antonina
Odjel za kroatistiku Sveučilišta u Zadru
divna.antonina@gmail.com

Nekoliko vijesti o pjesniku Bernardinu Chrisolphu

U hrvatskoj je književnoj povijesti Bernardino Chrisolpho zabilježen kao vićentinski prevoditelj Marulićeva latinskog djela *Dialogus de laudibus Herculis* na talijanski (*Delle eccellenti uirtu, & marauigliosi fatti di Hercole, di latino in uolgare nuouamente tradotto per Bernardino Chrisolpho*, Venecija, 1549), posvećena Marziji Grisogono, zadarskoj plemkinji koja je živjela u Veneciji sredinom 16. stoljeća, a kojoj je i Ludovik Paskalić posvetio iste godine nekoliko soneta i zbirku talijanskih pjesama u kojoj su objavljeni. U našoj se književnoj povijesti, koliko mi je poznato, ne spominje da su istog autora nekada stariji talijanski književni povjesničari zvali Zadrantinom (Zaratino), kao ni podatak da je i prijevod drugog djela, *La prima oratione d'Isocrate a' Demonico, tradotta dal greco idioma nel italico per Bernardino Chrisolfo* (Venecija, 1548), posvećen istoj dami, te da je Chrisolpho objavio i prijevod *Cebetis Thebani Tabula ex Graeca, in Latinam linguam, per Bernardinum Chrysolphum, Schianum translata* (Venecija, 1549). Chrisolpho je zabilježen i kao autor nekoliko neobjavljenih talijanskih i latinskih pjesama. Budući da je riječ o Zoranićevu mlađem suvremeniku, pjesniku kojeg hvale

talijanski suvremenici, povezanom s književnim krugom našijenaca iz sredine 16. stoljeća u Mlecima, zanimljiv je i za usporedbu sa Zoranićem.

Helena Peričić

Odjel za kroatistiku Sveučilišta u Zadru

hpericic@unizd.hr

Josip Torbarina i Zoranićeve *Planine*

U svom izlaganju autorica će se osvrnuti na tekstove u kojima se naš glasoviti prevoditelj Williama Shakespearea, podrijetlom sa zadarskoga područja, bavi Zoranićem odnosno njegovim *Planinama*. Torbarina pristupa Zoraniću na način kakav se može očekivati od anglista, komparatista književnosti i šekspirologa, ali i dobroga (makar ponekad kritiziranoga) poznavatelja starije hrvatske književnosti. Torbarina Zoranića drži piscem »veoma velike kulture« koji je djelovao pod značajnim utjecajem strane literature (Vergilije, Dante, Petrarca, Sannazaro), ali se – tvrdi Torbarina – svjesno oslanjao i na domaću književnu tradiciju proizvevši jedno od najvitalnijih djela hrvatske renesansne književnosti. Razumljivo je da u Torbarininu tumačenju Zoranića nalazimo i – izravne ili posredne – poveznice s brojnim starijim engleskim piscima.

Saša Potočnjak

Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

spotocnjak@ffri.hr

Tko je prvi čitao *Planine* Petra Zoranića?

Poznato je da je *Planine* Petar Zoranić napisao 1536. godine te da su prvi put tiskane i objavljene nakon autorove smrti u Veneciji 1569. godine. Jedini zasad poznati sačuvani primjerak Zoranićeve prvotiska iz 1569. godine nalazi se u Hrvatskoj u Knjižnici HAZU, u koju je došao kao dio ostavštine Ivana Kukuljevića Sakcinskoga 1868. godine. S obzirom na pretpovijest hrvatskoga primjerka *Planina* uvodno će se razmotriti boravak I. K. Sakcinskoga u Veneciji (*libreria Bonvecchiato*) te suradnja s G. Valentinelijem (Marciana), kao i dosad nedovoljno istraženi arhivski podaci o *Planinama* (M. Pantić, 1978). U radu će se nastojati rekonstruirati kontekst tiskanja ovoga »prvoga hrvatskoga romana« i to s obzirom na podatak da je knjiga tiskana u venecijanskoj tiskari Domenica Farrija, nakladnika kojemu je glavni interes bio tiskanje knjiga-uspješnica (*bestsellers*). Među knjigama koje je Farri tiskao nalaze se između ostalih i one čije je autore Zoranić citirao na marginama odnosno lektirno upotrijebio u *Planinama* (npr. Vergilije, 1567, 1568; Diogen Laertije, 1566; Dante, 1569; Petrarca, 1570; Boccaccio, 1589; Sannazaro, 1591, 1599). Isti je venecijanski nakladnik 1564. godine tiskao i statut grada Zadra (*Statuta iadertina*). Pozornost će se usmjeriti i na tipografske oznake (*inspice signum*) te na činjenicu da se emblematika naslovnice *Planina* podudara s onom na naslovnici *Ribanja i ribarskoga prigovaranja* Petra Hektorovića koje je tiskano godinu dana ranije (1568) također u Veneciji, ali u tiskari Giovannija Francesca Camoccija, te na podudarnosti s Vergilijevim djelima u talijanskom prijevodu kod istoga nakladnika (*Buccolica, Georgica et Eneida*, 1567, 1568), odnosno s naslovnicom i ilustriranim inicijalima djela *Le Trasformazioni Di M. Lodovico Dolce Tratte Da Ovidio* tiskanoga u Farrija (1570). Ovako postavljeno istraživanje prilog je proučavanju distribucije Zoranićevih *Planina* u 16. stoljeću.

Natalia Stagl Škaro
Sveučilište u Dubrovniku
natalia@unidu.hr

Petar Zoranić i Petar Hektorović

Ovaj prilog sastoji se od tri dijela: 1. *Planine* kao ciklus, 2. usporedba tog ciklusa sa zbirkom *Ribanje i ribarsko prigovaranje i razlike stvari ine* i 3. urednički triler koji povezuje ove dvije knjige. Zoranić i Hektorović dva su autora dalmatinske renesanse koji imaju mnogo toga zajedničkog – obojica su bili autori ciklusa koji se danas čitaju kao roman i ključnih tekstova za hrvatski kulturni identitet. Tako su radovi obojice još uvijek dio obavezne školske lektire. Usprkos tome, ili možda baš zbog njihove kanonizacije, tekstovi oba autora ostaju zagonetni u svojoj strukturi i neistraženi u svojim intertekstualnim odnosima. Oba teksta u svakodnevnom jeziku opisuju putovanje. Prvi opisuje sedmodnevno planinarenje kroz zaleđe Zadra, a drugi trodnevno krstarenje između Hvara, Brača i Šolte. Oba teksta opisuju »običan narod« i njegovu usmenu književnost: prvi pastire, drugi ribare. Oba teksta tematiziraju izvornu, »autohtonu« književnost. Oba teksta prikazuju odnos između »domorodaca« i »stranaca«. Oba autora su se u kasnohumanističkom odvracanju od latinskog jezika elite obratili svim čitateljima koristeći hrvatski književni jezik, koji još nije bio kodificiran i koji oni nazivaju »hrvatskim«, »dalmatinskim«, »slavenskim« ili jednostavno »našim jezikom«. Oba teksta tiskana su u Veneciji u razmaku od jedne godine (Hektorovićev 1568, a Zoranićev 1569) i oba su sačuvana u samo jednom tiskanom primjerku, dok su se autorski rukopisi izgubili. Na prvi pogled Zoranić i Hektorović djeluju kao dvojnici ili zamjenjivi sljedbenici jedne dominantne škole. Ali kao pioniri hrvatske književnosti, izuzev u Marku Maruliću, nisu imali lokalne uzore na koje su se mogli osloniti. Zajednički strani uzori bili su im Ovidije, Dante i Sannazaro. Ovdje paralele završavaju. Na koncu će se prikazati vrlo važne razlike između ovih tekstova kao i tipografska zagonetka koja ih povezuje.

Mario Šimudvarac
Odjel za kroatistiku Sveučilišta u Zadru
mario.simudvarac@gmail.com

Suđenje pastiru: Profano i sveto u romanu *Planine* Petra Zoranića

Potaknuti marginalnom bilješkom o razlici između *vita activa* i *vita contemplativa* te rečenice o četirima biblijskim ženama (Lija i Marta, Rahela i Marija) u posljednjem, dvadeset i četvrtom poglavlju romana *Planine* Petra Zoranića, smatramo da je iz svojevrsnoga suđenja pastira Divnića (Juraj Divnić) pripovjedaču Petru (Petar Zoranić) uočljiv problematičan odnos između djelovanja i razmišljanja. Nastojat će se dokazati da osobno viđenje Jurja Divnića sa svetim Jeronimom i vilom Istinom ukazuje na to da se čitav renesansni roman gradi na kontrastnom odnosu aktivnoga i duhovnoga života, tjelesnosti i duhovnosti, dionizijskoga svijeta opijenosti i apolonijskoga svijeta sna. Iako pretpostavljamo da u Zoranićevu romanu na površinskoj strukturi prevladava *vita activa*, roman u svojoj književnoj strukturi na razini likova i prostora ipak teži otkrivanju svetoga kozmosa, a ne profanom kaosu.

Luka Špoljarić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

spoljaric.luka@gmail.com

Politika i pastoralna u renesansnom Zadru: Čestitarska ekloga Jerolima Kršave za dužda Leonarda Loredana

Godine 1501, u vrijeme teškoga mletačko-osmanskog rata koji je imao katastrofalne posljedice po dalmatinske gradove, na mjesto dužda izabran je Leonardo Loredan. Leonardovo imenovanje, kao i svako imenovanje novoga dužda, ponukalo je humaniste iz svih krajeva mletačkog imperija na pisanje čestitarskih panegiričkih djela. Među učenim podanicima Serenissime koji su novome duždu uputili svoje čestitke našao se i zadarski humanist Jerolim Kršava, koji je Loredanu posvetio jednu eklogu: *Aegloga in creatione Leonardi Lauretani principis Veneti illustrissimi*. Ovo djelo, dosad nepoznato u hrvatskoj književnoj povijesti, sačuvano je u rukopisu priređenom za samoga dužda. U svome ću izlaganju djelo smjestiti u njegov žanrovski i politički kontekst te, s obzirom na pastoralnu temu i mjesto nastanka, usporediti s *Planinama* Petra Zoranića.

*

Program radionice za studente »Planine Petra Zoranića«

Voditelji: Dolores Grmača i Ivan Lupić

Sudjeluju: studenti kroatistike Sveučilišta u Zadru i Sveučilišta u Zagrebu te studenti Odsjeka za književnosti naroda BiH Univerziteta u Sarajevu

ECTS: 3 boda

Radionica će biti podijeljena u četiri dijela u kojima će se rekonstruirati itinerar putovanja glavnoga junaka u *Planinama*. U prvom će se dijelu na odabranim tekstualnim primjerima rekonstruirati intertekstualna mreža itinerara putovanja i Zoranićev odnos prema tradiciji, pri čemu će naglasak biti na kreativnoj imitaciji i načinima inkorporiranja raznolikih poticaja od biblijske i antičke, domaće i folklorne baštine, pa do talijanskih i suvremenih autora. Druga će etapa radionice biti organizirana oko pronalaženja poveznica između pet ljubavnih pripovijesti (*pritorii*) koje pripovijedaju pastiri te oko prepoznavanja načina uspostavljanja referencija na konkretan geografski prostor. S tim će u svezi biti i treći dio radionice, u kojem će se analizirati izbor toponima i pučka etimologija – pomoću koje Zoranić gradi strukturu *pritoria* – leksičke posudbe iz jezika usmene književnosti te općenito specifičnosti čakavskoga književnog jezika. U četvrtom će se dijelu analizirati uloga ženskih likova u razumijevanju itinerara putovanja glavnoga junaka, posebice vila Milost i vilenica Dejanira, odnosno elementi čudsnoga, fantastičnoga i natprirodnoga u gradnji njihovih likova kao nositeljica nadnaravnih moći.

Program radionice obuhvaća tri kraća studentska izlaganja i rad u skupinama. Izlaganja će pripomoći boljem razumijevanju predmoderne poetike u kojoj je ključni aspekt oslanjanje na autoritet tradicije, potom u lakšem prepoznavanju slojevitosti književnojezične tradicije, otkrivanju leksičkoga blaga i zanimljivosti onomastičkih rješenja, dok će praktičnim radom u skupinama na relevantnim dijelovima teksta studenti i studentice steći jasniju sliku o tome kako su renesansna djela nastajala u aktivnom dijalogu s lektrom te će se na taj način potaknuti rasprava o aspektima složenosti gradnje itinerara putovanja u Zoranićevu ambicioznom

literarnom projektu.